

Bodrogperti fák

VENCZEL Sándor

Babarczy László, mesterem

33 bekezdés Laciról

Habár a Közgáz^{*} Irodalmi Színpadának már elsős koromtól tagja voltam, mégsem ismertem Babarczy nevét. Így volt ez 1979 tavaszáig, amikor színházi irodájában felvételi megbeszélésen vettem részt. Most 43 év után furcsának tűnik, hogy miért nem kérdezett semmit színházi élményeimről. Persze pénzügyekről sem faggatott, inkább úgy mondhatom, erősen megfigyelt, szinte átvilágított. Amikor a jelenlétemben felhívta Tiszeker Lajost, a SZFF^{**} főtitkárát, aki közölte, hogy nála van a közgáz diplomám, mert szerinte jövőre úgymint felvesznek a főiskolára – láttam, hogy Babarczy megnyugodott, megvan a színház új gazdasági igazgatója.

A felvételi beszélgetés véget is ért volna ezzel a telefonnal, ha nem veszem a bátorságot, és meg nem kérdezem Babarczyt, mit gondol rólam? Laci gondolkodás nélkül válaszolt: „Tudja, túl intelligens maga ehhez a beosztáshoz!” Akkor még nem tudtam, mit jelent ez a mondat, ma már tudom.

Amikor néhány hónap után megkérdezte egy színész, hogyan sikerült Lacinak rám akadnia, csak annyit mondott somolyogva: „Imádkoztam érte!”

Az első komoly feladatom már az első nyári szünetben adódott. A fenntartó írt egy levelet, amelyben felhívja a színház vezetését arra, hogy ha így folytatja, akkor nem lesz elég előirányzata a második félévre. Mindezt nagyképpen, bürokratikusán, jogszabályokkal alátámasztva. Gyorsan átfutottam és megnyugtattam Babarczyt, hogy nincs semmi gond: a második félév adatait nem lehet az első félévből levezetni. Laci csillogó szemekkel helyeselte gyors és határozott véleményemet. Az idő természetesen bennünket igazolt.

Munkamódszerünk a következő négy évben nem változott. Laci konkrétan és szépelgés nélkül tette fel kérdéseit, amelyekre gyors és határozott válaszokat igényelt. Már a kezdetekben sikeres volt együttműködésünk, annak ellenére, hogy nem sok ismeretem volt a költségvetési gazdálkodásról.

^{*} Mary Károly Közgazdaságtudományi Egyetem, ma: Budapesti Corvinus Egyetem
^{**} Színház- és Filmművészeti Főiskola, ma Egyetem

Két statisztikai tábla volt Laci kedvence: az egyik táblán (a klasszikus zöldkockás milliméterpapírra) naponta berajzoltam folyószámlánk egyenlegét, a másikat Havi Jelentésnek neveztem el, amelyen – ha jól emlékszem – az előadások nevén kívül az előadásszám, a nézőszám és a jegybevétel szerepelt. Laci nagyon büszke volt kollégái előtt arra, amikor Szolnokon rendezett és a második munkanapon levélben megkapta az előző hónapról a havi jelentést.

Laci mindenféle titokzatosság nélkül közölte velem, hogy kik a színház besúgói. „Erről többet nem beszélünk.” – mondta, – „velük én foglalkozom”. Ahogy a kevés információból láttam, Laci zseniálisan használta a besúgókat a színház javára.

Nagyatádra vittünk vissza egy, a nyári színházban használt mobil világosító pultot, amikor feltettem Lacinak a nagy kérdést, szabad-e, lehet-e egy gazdasági igazgatónak kapcsolatot tartani egy színésznővel. Laci azonnal válaszolt: „Még a Zsámbékiával megbeszéltük, hogy házon belül viszonyba nem kerülünk. Sok gondot okoz.” – tette hozzá. „De te azt teszel, amit akarsz! De így egyedül sokkal izgalmasabb a helyzeted. A társulat szempontjából mindenképpen.”

Ha már megunta a társulat a házi büfé kosztját, átsétáltunk a színház bejáratával szemben működő Bambuszba. Egy klasszikus pincevendéglő volt, amelyben szinte állandóan szólt a magyar nóta vagy a cigányzene. Rendelés után hangot adtam méltatlankodásomnak, mire Laci csöndesen közölte, hogy ő mindenféle zenét képes szeretni.

Kiabálás hallatszott az igazgatói szobából. Néhány perc múlva fejét ingatva kisomfordált a párttitkár. Laci bejött az irodámba és elmondta mi történt: „A párttitkár feljelentett téged amiatt, mert a próbákat nézed, ahelyett, hogy az irodádban dolgoznál. Ne félj, többet nem fog feljelenteni!”

„Hogy dolgozom?” – kérdeztem az első évad után szokásos színház körüli sétánk egyikén. Laci szokásától eltérően nem válaszolt azonnal – hallgatott néhány percig. „Nem tudom” – mondta határozottan. „Azt sem tudom, én hogyan dolgozom.” – mondta szokásos mosolyával, és felnézett az égre.

Nagyot nőttem Laci szemében, amikor kiderült, hogy egy csillagtérkép van szolgálati lakásom falán. (Ha jól emlékszem csillagászati távcsöve is volt, de ebben már nem vagyok biztos.) De abban már igen, hogy tovább erősödött bizalma bennem, amikor rájöttünk, hogy mindketten nagy sci-fi rajongók vagyunk.

A Boglári Nyári Színház gazdasági sikerének egyik tényezője az időjárás volt. Lacival minden este kimentünk a boglári hegy tetejére megfigyelni a nyugatról jövő felhőket, a lemenő nap fényét, a levegő páratartalmát, a légnyomás alakulását. Laci minden nap

többet és többet tudott a témáról, én meg csak kullogtam utána. Az igazgatói meteorológiai jelentések többsége bevált, a nyári színház sikeres eseménye lett a Balaton déli partjának.

A színház vezetése által lakott Dimitrov utcai családi ház kertjében a záró társulati ülés után bulit rendezett a társulat néhány tagja. Magnóról szólt a zene, hatott a vörösbor, boldogan táncolta mindenki a lejtős táncot. (A kertnek egy jelentős része nem hódolt be a simaságnak, hanem lejtőként valósította meg önmagát.) A nők felhúzták szoknyájukat, a férfiak egyre gyakrabban töltöttek bort a díszes társaságnak. Babarczy félrehúzott és szó szerint a fülembe súgta: „Ma este ne igyál többet. Ha azt látod, hogy kezdek berúgni, akkor szóljál határozottan. Legközelebb majd én vigyázok rád.” Így is történt. Csak azt láttam a csillagok alatt, hogy Laci szépen koreografált lépésekkel megindult a szobája felé. Hogy egyedül-e? Arra már nem emlékszem.

Laci nem írt alá egy politikai petíciót sem. Amikor rákérdeztem a miéltre, azt válaszolta, „Nem kockáztathatjuk meg, hogy leváltsanak.” Én még okoskodva hozzátettem: „Te pedig úgyis elmondod a rendezéseidben, amit akarsz.” „Így van” – mondta Laci. Aki aláíró volt persze mindig megbeszélte Lacival a szükséges tenni- és mondanivalókat.

Több munkatársam is panaszkodott, hogy nem tudnak Lacival kettesben beszélgetni. Laci határozott volt: „Majd beszélgetek vele a művészetről, ha rendesen elvégzi a munkáját!” Gyűlölte azokat, akik csak úgy akartak vele cseverészni a művészetről.

Spindler, vagyis a János vitéz beteg. Nincs benn sem az igazgató, sem a főrendező, sem a darab rendezője. Ilyenkor a gazdasági igazgatónak kell döntenie. A színház Volgájával elhajtottak Spindler Béla szolgálati lakásába, ahol láttuk, hogy a színész tényleg rossz állapotban van. Lemondtuk tehát ez előadást. Vesztünkre. Az előadás délutánján Laci megérkezett Pestről. Mikor megtudta mi történt, raportra rendelte be a színház összes bent lévő vezetőjét. Dühösen szidott le mindenkit: „Tudhatnátok, hogy egy színész nem lehet beteg, legfeljebb hisztériás! Ahelyett, hogy bevittétek volna a színházba játszani, ti még meg is simogattátok a buksiját!” – mondta és elviharzott.

A 80-as évek elején Básti Juli egy tévéfilmben szerepelt. A mozi jelentős csúszásban volt, így a gyártás lejött Pestről, hogy Julit elvigye magával. Ám Julinak próbája volt szinte egész nap. A filmnek pedig minden perc csúszás jelentős költségbe került. Így a gyártás megkönyvékezett egy jelentős összeggel, amiről rövid szerződés is készült. Délután megérkezett Laci Pestről. Már mindent tudott! – hogy honnan, ki tudja. Magához rendelt. Dühös volt nagyon! „Ti pénzért árultok egy próbát? Micsoda dolog ez?!” Kezében a szerződést lobogtatva szinte suttogva mondta: „Gondoljátok, hogy ezek fizetni fognak? Soha, soha!” Mondanom sem kell, nem fizettek.

A *Csárdáskirálynő* Edwinje vendégművészt látta Dégi Pistát játszani a *Halmiban*.^{*} Nagyon beleszeretett, így az esti előadás előtti első figyelmeztetés után felment Lacihoz. Kérte, hogy szerződtesse állandóra Dégi Pistát. Laci ezt nem akarta, így kedvesen és határozottan elküldte készülni az előadásra Edwin grófot. A gróf azonban nem engedett – közölte, hogy csak akkor lép fel, ha Dégi szerződtetve lesz. Erre Laci egy óriási pofonnal mindent megoldott: a grófot levitte az öltözőjébe, magát pedig a művészbüfébe. Edwin nem próbálkozott többé, megtanulta, ki az erősebb. (Hálomásból származó történet.)

Amikor először láttam, bizony megijedtem: Laci saját darabjainak mondta a szövegét az előadás alatt! A földszint hátsó bejáratánál álló oszlopnak dőlve, tökéletes mimikrával utánozta a darab bármely figuráját. Szájcsücsörítés, homlokráncolás, fejkavarás, fejmozgatás, tarkósimogatás szerepelt a leggyakoribb mozdulatok között. Egy-egy hosszabb előadás végén ömlött róla a víz!

Hogy honnan került a nagy játéktérkép a Dimitrov utcába, magam sem tudom. Háborús stratégiai játék volt, amelyet egy 4–6 négyzetméteres Európa-térképen játszottunk: Hosszú játék volt, amely gyakran másnap ért csak véget. Babarczy a játék végéig szinte mindig vesztett, ám a játék végén szinte mindig nyert. Itt is eljátszotta a halódó hatyú esetét: levette és megtisztította szemüvegét, hosszan gondolkodott, „bevallotta” katasztrófális helyzetét, kérte a nyeresre állók segítségét. Olyan hiteles vesztes volt, hogy mindenki bedőlt neki. A végén aztán győzött.

Társulati ülést tart Babarczy a *Marat halála* nagy sikerű BITEF^{**} előadása után. Arról beszélt, hogy milyen veszélyei vannak a nagy sikernek. Laci általában nehezen, sőt görcsösen beszélt, de azt, amit mondani akart, mindenki megértette. Nála súlya és értéke volt a szavaknak. Ezért szerettem hallgatni őt.

Olsavszky Évike a klubban (színészbüfé) a társulat örömeire kézből jósolt. Nekem azt jósolta, hogy kettős karriervonalam van, Lacinak pedig azt, hogy 40 éves koráig ér el sikereket, utána már nem. „Hány éves Laci?” – kérdezte Évike. „Épp ma negyven.” – mondta Laci. Hirtelen csend lett, majd harsány nevetés – mindenki tudta, hogy színházban vagyunk.

A Vígszínház mellett ültünk egy presszóban Lacival. Beszélgettünk erről-arról, múlt az idő, lassan besötétedett. „Ezentúl veled fogok kávézni. – mondta Laci, – megtanítasz újra a civil beszédre. Lassan már csak színházról tudok beszélni.” – somolygott.

„Neked ezt tudnod kellett volna!” – mondta Laci dühösen, amikor távirati úton visszarendelt Kaposvárra. Arra hivatkozott, hogy a március 15-i ünnepség szereplői (Il-

^{*} Bereményi Géza „Halmi, vagy a tékozló fiú” c. darabjában az Apa szerepét játszotta.

^{**} Belgrádi Nemzetközi Színházi Fesztivál

lés Együttes, Koncz Zsuzsa) nincsenek szerződtetve. A színház jogászával másnap reggel autóba ültünk és feljöttünk Pestre szerződést kötni. Amikor az előadás után megpróbáltam tisztázni az esetet, Laci morcosan újra csak azt mondta: „Neked ezt tudnod kellett volna!”

„Cost leasis – tudod ez mit jelent?” – kérdezett Laci, miután átadtam neki „A nyílt levél kollégáimnak” című első cikkem egy példányát. „Nem tudom” – mondtam, majd Laci elmondta azt, amit nekem kellett volna tudnom. „A feleségem kulturális statisztikával foglalkozik, tőle tudom.” – próbálta meg könnyíteni a vállamra rakott terhet.

Laci leggyorsabb távja Budapest – Kaposvár között 1 óra 20 perc volt. „Kiss Pista meghalt!” – mondta Gothár a telefonba, Laci pedig autóba ült. A korábbi két órás utat 1 óra 20 perc alatt tette meg, de Kiss Pistát már ő sem tudta életre kelteni.

1983 tavaszán már tudtam, hogy családalapítás a körülmények miatt nem lehetséges Kaposváron, ezért úgy gondoltam, az a tisztességes, hogy bejelentem Lacinak leendő távozásomat. A négy évvel korábbi felvételi beszélgetés – ajtóval szembeni sarokban dohányzóasztal fotelokkal – helyszínét foglaltuk el újra. Hármas érvrendszert építettem fel: elpanaszoltam, hogy mennyire fáj, hogy nem mehettem a társulattal a Nancy-i Fesztiválra. Elpanaszoltam, hogy leendő feleségem nem talál állást Kaposváron. Végül utolsóként a nagy érv: és gyermekem fog születni! Babarczy kétségbeesetten csak annyit mondott: „Nem tudnál lejárni Pestről, mint mi?” Néhány hét múlva egy leselejtezett könyvespolccal, egy vízipálmával és néhány száz könyvvel Pestre (Budára) költöztem.

Keszler Pál, az Operettszínház igazgatója egyetértésével meghívtam a kaposvári színházat vendégszerepelni az Operettbe. Laci örömmel mondott igent ajánlatomra, így nagy büszkeségemre a 80-as évek közepén egy héten át vendégszerepelt Kaposvár a Nagymező utcában. Mivel már untam az Operettszínház stílusát, művészi színvonalát, szokásait, így kértem Lacit, segítsen új színházat találni.

1987 nyarán felkért Babarczy, aki akkor az Objektív Filmstúdió igazgatója is volt, írjak neki javaslatot arra vonatkozóan, hogy milyen gazdálkodási formában dolgozzanak a továbbiakban a MAFILM-ből kiváló stúdióvállalatok. A kisvállalati formát javasoltam, így ez lett az Objektív Stúdióból is. Laci nem lehetett két helyen igazgató, így Kóhalmi Ferenc film-főigazgatóval együtt felkért, hogy legyek én a stúdióvállalat igazgatója, ő pedig a stúdió vezetője. (Átlátszó volt a megoldás, de a 80-as években ez így megfelelt.) Alig egy évig tartott újabb kapcsolatunk, mivel a stúdió rendezői olyan követelményekkel álltak elő, amelyet nem lehetett teljesíteni.

^{*} Magyar Filmgyártó Vállalat

1997 őszén újra hívott Laci: szeretné, ha megírnám az új Nemzeti Színház igazgatói pályázatának gazdasági fejezetét, és ha nyerünk, legyek én a gazdasági igazgatója. Laci Balzac utcai lakásán ült össze a stáb: Laci, felesége Vajda Ágnes, Ascher Tamás, Spiró György, Szabó Pista és én. A pályázat ragyogó lett, de Ascher és Babarczy túl-szervezte a vezetés feltételrendszerét és ezt Magyar Bálint miniszter már nem tudta elfogadni.

2017. január 12-én csütörtökön találkoztunk utoljára. Az OSZMI* Színházi szabadságharc című beszélgetés-sorozatának aznapi témája a *Marat/Sade* 1981-es kaposvári bemutatója volt. Babarczy elérzékenyült, amikor a darab BITEF-en elért mámoros sikeréről beszélt. Az este végén odamentem Lacihoz, üdvözölni akartam. De mire szólhattam volna Laci megelőzött: „Nézd, itt a Venczel Sanyi! Mit hallottam rólad? Mi lett belőled?” – mondta a sajátos Babarczy mosollyal. Mire válaszolni tudtam volna, már jöttek érte az OSZMI munkatársai. Csak köszönni tudtunk egymásnak. Nagyon sok kérdésem volt, amit akkor és a következő években szerettem volna feltenni. De valahogyan elkéstem. Sajnos már örökre!

ZSIGRAI György – BOJTOR Csaba –
HORVÁTH Éva – KOVÁCS Tibor

Az időszaki K-hiányból származó stresszállapot lombtrágyázással történő mérséklési lehetőségének vizsgálata szőlőültetvényekben

1. Bevezetés*

A fotoszintézis folyamatainak hatékonyságát az adott fajta genetikai tulajdonságain túlmenően számos tényező befolyásolja a szabadföldön termesztett kertészeti kultúrákban, amelyek közül a növények tápanyag- és vízellátottsága bír kiemelkedő jelentőséggel. A szőlő esetében az egyik legnagyobb jelentőségű tápelem a kálium (K), amelynek növényélettani szerepe rendkívül szerteágazó. Többek között részt vesz a fotoszintetikus rendszerek működésének szabályozásában, hiányában a tőkék produktivitását mérséklő asszimilációs zavarok lépnek fel.

A Tokaji borvidék szőlőültetvényeiben gyakorta találkozhatunk a K-hiány tüneteivel, amelynek oka részben a talaj gyenge K-ellátottságában, másrészt pedig a K⁺-ionok felvehetőségének a kedvezőtlen időjárási körülmények miatt fellépő akadályozottságában keresendő. A talaj gyenge K-szolgáltató képessége szakszerű talajtrágyázással javítható. Az időszaki K-hiány esetében azonban gyors beavatkozásra van szükség a hiányállapot megelőzése, illetve a kialakuló károk mértékének csökkentése érdekében (ZSIGRAI, 2020). E probléma kezelésének eszköze lehet a K-lombtrágyázás, amely várható hatékonyságának feltárása céljából 2019-ben vizsgálatosorozatot indítottunk el két, az ökológiai gazdálkodásban elsősorban minőségjavításra engedélyezett, K tartalmú növénykondicionáló készítmény bevonásával. A kutatási program

*Szerzők: Zsigrai György PhD, Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Karcagi Kutatóintézet (zsigrai.gyorgy@uni-mate.hu); Bojtor Csaba, Debreceni Egyetem Mezőgazdaság-, Élelmiszertudományi és Környezetgazdálkodási Kar (bojtor.csaba@agr.unideb.hu); Horváth Éva, Debreceni Egyetem Mezőgazdaság-, Élelmiszertudományi és Környezetgazdálkodási Kar (horvath.eva@agr.unideb.hu); Kovács Tibor, Tokaji Kutatóintézet Szőlészeti és Borászati Kutató Nonprofit Kft. (kovacsig@t-online.hu)

Összefoglalás: A Tokaji borvidéken egy konvencionális és egy ökológiai elvek szerint művelt szőlőültetvényben vizsgáltuk két, az ökológiai gazdálkodásban engedélyezett K-lombtrágya alkalmazásának az átlagos fürttömegre és a fontosabb mustminőségi paraméterekre gyakorolt hatását. Ezen túlmenően nem invazív klorofill fluoreszcencia és NDVI méréseket végeztünk e módszereknek a tőkékben az elégtelen K-ellátás következtében fellépő stresszállapot kimutatására való alkalmassága, valamint a tesztelt növénykondicionáló szerek stresszmérséklő hatásának igazolása céljából. A vizsgálataink során a fürttömeg, valamint a must cukortartalmának növekedését és a szőlő érési folyamatainak felgyorsulását tapasztaltuk K-tartalmú permetező trágyák alkalmazása esetén, ami az időszaki K-hiányból eredő szőlészeti-borászati hátrányok K-lombtrágyázással történő mérséklésének lehetőségét erősített meg. Megállapítottuk továbbá, hogy az NDVI mérésekkel ellentétben a klorofill fluoreszcencia vizsgálatok

* Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet